

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Prima difficultas resolvitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

Secundò, utrum in cessatione ab actu possit voluntas pati violentiam? Tertio, an possit pati violentiam, sicut quantum ad actus à se imperatos; qui sunt duplicis generis, quidam enim solam à voluntate imperantur, & ab alia potentia eliciuntur, ut visio, deambulatio, &c. Alii verò non solam sunt à voluntate imperati, sed etiam ab illa elicitur, ut cum voluntas per unum actum seipsam applicat ad eliciendum alium, v.g. cum ex intentione finis, imperat electionem mediorum. In hoc ergo triplici sensu resolvenda est difficultas proposita.

§. II.

Prima difficultas resolvitur.

Deo primò: Per nullam potentiam potest inferri violentia voluntati in actu ab ea elicitò. Ita D. Thomas hic art. 4. & 1. p. qu. 82. art. 1. & qu. 22. de verit. art. 5. post Anselmum libro de libero arbitrio cap. 6. ubi ait, *In vitus nemo potest velle aliquid, quia non potest velle volens velle.*

Probatur primò conclusio: Omnis actus elicitus à voluntate est essentialiter voluntarius: Ergo per nullam potentiam potest esse violentus aut coactus. Consequentia patet, nam voluntarium & violentum opponuntur. Antecedens probatur: Omnis actus elicitus à voluntate, est à principio intrinseco cum cognitione, nam voluntas est principium intrinsecum, & sine cognitione prævia operari non potest: Ergo est voluntarius.

Probatur secundò: Violentum est illud quod est contra inclinationem ejus quod dicitur violentiam pati: Sed omnis actus à voluntate elicitus, est secundum ejus inclinationem, imò est quædam inclinatio ejus actualis; licet enim non semper inclinatur voluntas in objectum, sed aliquando illud adversetur & fugiat, tamen ipsa volitio seu actus aversionis, est quoddam pondus voluntatis ad fugiendum & refusandum objectum, & sic semper est inclinatio ex parte actus, licet sit repugnantia erga objectum; Ergo nullus actus à voluntate elicitus, potest esse violentus.

Quædam tamen in contrarium fieri possunt instantiæ: Prima est: Voluntas potest necessitari à Deo, ut patet in amore beatifico: Ergo & cogitur. Probatur Consequentia: tum à paritate rationis: tum etiam quia voluntas ex natura sua inclinata est ut libere operetur: Ergo cum necessitatur circa aliquod objectum, movetur contra naturalem suam inclinationem, & consequenter infertur ei violentia & coactio.

Ad id quòd, non solam violentatur res quando impeditur à proprio actu, sed etiam quando ab extrinseco fit ut majori pondere tendat quam tenderet secundum propriam inclinationem; ut lapis non solam violentatur, quando detinetur ne descendat, sed etiam quando deorsum jacitur majori impetu quam exoptulet ejus gravitas: At quando Deus necessitat voluntatem ad aliquem actum, majori impetu tendit in illum, quam ejus natura expostulet: Ergo tunc voluntas violentatur, seu cogitur.

Secunda instantia est: Datò quòd actus elicitus à voluntate non fit, nec esse possit contra inclinationem actualem & elicitam voluntatis, non tamen repugnat esse contra inclinationem ejus habitualement, seu propensionem innatam

Tom. III.

A ipsius, ut patet in peccato, quod est contra naturalem hominis inclinationem, ut docet S. Thomas infra qu. 71. art. 2. & tamen elicitur à voluntate: Sed ad violentiam sufficit quod actus sit contra inclinationem habitualement, seu propensionem innatam ipsius voluntatis: Ergo voluntas etiam in actu elicitò potest pati violentiam.

Tertia instantia: Si ratio adducta valeret, sequeretur quòd nec intellectus, nec alia potentia vitales possent pati violentiam, quantum ad eliciendum suorum actuum: Sed hoc dici nequit, ut infra patebit: Ergo &c. Sequela probatur: quia intellectus, & quælibet actio vitalis, necessitò debet esse à principio intrinseco, & consequenter sine repugnantia intellectus, & principii vitalis; nam quòd ab intrinseco emanat, sine repugnantia emanat: Ergo si actus voluntatis non potest elici violentè, quia est à principio intrinseco inclinante & non repugnante, similiter actus intellectus, vel alterius potentia vitalis, violentus esse non poterit.

Quarta instantia: Deus potest voluntatem inclinatum in aliquod objectum, per motionem efficacem inclinare ad oppositum, & si sit in ea odium Petri v. g. ponere ejus amorem: Ergo potest illi inferre violentiam, etiam quantum ad actus elicitos.

Ad primam instantiam respondeo, concessò Antecedente, negando Consequentiam: quia non est idem voluntatem necessitari, & cogi; nam necessarium non opponitur voluntario, imò voluntarium abstrahit à necessario & libero, ut supra ostensum est: violentum vero, cum debeat esse à principio extrinseco, è diametro opponitur voluntario: unde licet voluntas in actu elicitò possit à Deo necessitari, non tamen potest ab ipso cogi; ad primum enim sufficit quòd sine indifferentia judicii moveatur & eliciat actus suos; ad secundum vero requiritur quòd moveatur & eliciat actus à principio extrinseco cum resistantia intrinseca; quòd repugnat actui voluntatis, cum essentialiter sit actus vitalis, & actualis ejus inclinatio, ut supra ponderatum est. Unde D. Thomas qu. 22. de verit. art. 5. Duplex est necessitas, altera coactionis, altera naturalis inclinationis: sicut lapis necessitatur ad descensum deorsum naturali pondere & inclinatione, & ad motum in locum superiorem necessitatur ex coactione. Ex quo patet responsio ad primam probationem Consequentia, & ratio discriminis quæ inter necessarium & violentum seu coactum reperitur.

Ad secundam, nego quòd operari necessario fit contra inclinationem voluntatis: nam voluntas non minus inclinata est ad operandum necessario, quando objectum sine indifferentia proponitur, quam ad operandum liberè, quando illi proponitur cum indifferentia, unde neutrum est violentum: sicut supra dicebamus, quòd quia cælum est capax ab intrinseco motus & quietis, non est violentum ei quòd moveatur, nec erit illi violentum quòd quiescat post diem judicii; vel sicut quia aer est capax lucis & tenebrarum, nec lux nec tenebræ ei violentæ sunt.

Ad tertiam probationem nego Majorè: Nam quando lapis descendit majori impetu quam expostulet ejus gravitas, talis motus non est ei violentus, neque naturalis, sed prænaturalis; sicut fluxus & refluxus Oceani, aut motus circularis

latis ignis in sua sphaera ad caput celi; & ratio est, quia licet sit à principio extrinseco, non est tamen contra, sed præter inclinationem passivam. Vel, quicquid sit de hoc, Respondeo secundò, datà Majori, negando Minorem: cum enim voluntas sit appetitus rationalis, & sequatur ductum & cognitionem rationis, ex natura sua inclinata est ut majori ac vehementiori impetu feratur in objectum, quod illi non repræsentatur ut indifferens, sed ut continens omnem rationem boni, quam in aliud quod illi cum indifferenter proponitur, & ut bonum aliud quod finitum & particulare ei repræsentatur.

71 Ad secundam instantiam nego Majorem. Ad cujus probationem dico, peccatum esse contra naturalem hominis inclinationem, in adæquatam & partialem, non tamen contra totalem & adæquatam. Duplex enim distingui solet in voluntate inclinatio, una in ordine ad bonum honestum & rationi consonum, quod est objectum ejus partiale & inadæquatam; altera ad suum objectum adæquatam, quod est bonum commune, prout abstrahit à vero vel apparenti, ab honesto vel delectabili: Itaque actus peccati est contra primam inclinationem, non verò contra secundam: Cum enim nemo intendens malum operetur, ille qui peccat intendit & querit aliquod bonum, saltem apparens & delectabile secundum sensum; ad eò que actus peccati non est violentus, sed naturalis simpliciter; licet possit dici secundum quid violentus, quatenus est contra inclinationem rectæ rationis.

72 Ad tertiam instantiam, distingo Majorem: Intellectus & potentie vitales non possunt pati violentiam in suis actibus, absolute & quoad substantiam consideratis, concedo Majorem; in suis actibus respective sumptis, & prout dicunt ordinem ad voluntatem à qua imperantur, nego Majorem, & concessa Minori, nego Consequentiam. Intellectus ergo, & alie potentie vitales quæ subsunt motioni voluntatis, possunt considerari quantum ad elicentiam suorum actuum dupliciter; unò modò absolute, & quoad substantiam actus qui elicitur; alio modò respectivè ad voluntatem, vel ad aliud principium interius à quo moventur: Si considerentur primo modò, non possunt pati violentiam in actibus à se elicitis; quia hoc ipso quòd illi actus sunt vitales, à principio intrinseco procedunt, & sic implicat quòd sint violenti; unde in hoc participantur cum actibus elicitis à voluntate: At verò secundò modò potest pati violentiam non tam ipse intellectus qui movetur à voluntate, quam ipsa voluntas movens, quæ ob aliquod impedimentum potest suo intento & imperio frustrari; quare actus imperati possunt esse partim naturales, partim violenti, seu mixti ex naturali & violento; sunt enim naturales, quatenus procedunt à suis potentiis, & violenti quatenus interdum sunt contra inclinationem voluntatis.

73 Ad ultimam, concessa Antecedente, nego Consequentiam: nam ut ait D. Thomas qu. 22. de verit. art. 8. *Quantumcumque voluntas immutatur in aliquid, non dicitur cogi in illud: cujus ratio est, quia ipsum velle aliquid est inclinari in illud, coactio autem vel violentia est contra inclinationem illius rei qua cogitur. Cum igitur Deus voluntatem immutat, facit ut precedenti inclinationi succedat alia inclinatio; ita quod prima auferatur, & secunda maneat; unde illud*

A] ad quod inducit voluntatem, non est contrarium rationi jam existentis, sed inclinatio qua prius erat; unde non est violentia, sed coactio. Sicut lapidi ratione sua gravitatis inest inclinatio ad locum deorsum: hoc autem inclinatione manente, si sursum projiciatur, est violentia; si autem Deus auferat à lapide inclinationem gravitatis, & det ei inclinationem levitatis, tunc sursum non erit ei violentum; & ita immutatio motus potest esse sine violentia. Et per hunc modum intelligendum est, quòd Deus voluntatem immutat sine eo quòd voluntatem cogat. Et in 2. sent. dist. 25. qu. 1. art. 2. ad 2. Deus operatur (inquit) in voluntate & in libera arbitrio, secundum ejus exigentiam; unde etiam voluntatem hominis in aliud mutat, nihilominus tamen hoc sua omnipotentia facit, ut illud in quòd mutatur voluntarie velit.

§. III.

Secundæ difficultatis expeditur.

Dico secundò: Si Deus voluntatem ad operandum propensam, per subtractionem sui concursus, vel objecti impedit, ne in actum prorumpere; vel operationem jam inceptam continuaret, non inferret illa violentiam, sed voluntas tunc connaturaliter quiesceret, & ab operatione cessaret. Est contra Almainum, Verquem, Lorcam, Valentiam, & alios, qui exilimant voluntatem posse pati à Deo violentiam in cessatione ab actu: v.g. si Beato videnti Deum, & in amorem ejus anhelanti, subtraheret Deus concursum ad talem amorem, aut si voluntati præventæ cognitione congruâ, & paratæ ad consensum, Deus concursum ad consentiendum denegaret, violentiam illi inferret. Probatur conclusio ratione fundametalis: Cause inferiores non petunt ex natura sua operari, nisi stante motione & influxu cause superioris, cui per se subordinantur in agendo: Ergo sicut naturaliter inclinantur ad agendum, supposito influxu & motu talis cause superioris, ita naturaliter quiescunt, & sine ulla placidè violentia ad resistentiā cessant ab operando, si causa superior non influat nec moveat: unde sicut naturale & non violentum est, cessare lucem in aëre, cessante luminoso, aut cælum quiescere, cessante motu intelligentiæ; vel subtractio divino concursu ignem à combustionem cessare, ut contingit in fornace Babylonica: ita connaturale est voluntati, cessante concursu Dei, non operari, vel ab operatione jam incepta desistere.

Confirmatur: Omnis creatura, ut docet D. Thomas 1. contra Gentes cap. 21. & lib. 3. cap. 100. habet se respectu Dei ut instrumentum quoddam; quia sicut instrumentum non potest operari, nisi per actualem motionem cause principalis, ita neque aliqua causa secunda potest agere, nisi actualiter mota à prima: Sed cessante motu cause principalis in instrumento, naturale est illi non operari. Ergo naturale est voluntati, & cuilibet cause secunde, non operari, cessante motione Dei. Idem dicendum est, si subtrahatur objectum voluntati, aut ei non proponatur: cum enim voluntas sit appetitus rationalis, naturale est illi non ferri in incognitum: Ergo remoto vel non cognito objecto, non est violentum quòd non operetur vel cesset ab actu, sed potius connaturale.

Dices